ויחי

א. אין סיום פון פרשת ויחי דערציילט די תורה, ווי יוסף האָט אָנגעזאָגט אידן די בשורת הגאולה „ואלקים פקד יפקד אתכם והעלה אתכם מן הארץ הזאת גו׳“, אַז זיי וועלן נגאל ווערן און אַרויסגיין פון גלות מצרים. סיי די ירידה אין מצרים איז געקומען דורך יוסף׳ן: צוליב אים זיינען געקומען יעקב ובניו קיין מצרים. און סיי די יציאה פון מצרים איז געקומען דורך יוסף׳ן: ער האָט אָנגעזאָגט די בשורה און געגעבן דעם סימן[1] און ניט נאָר סתם אַ סימן — נאָר אויך דעם כח[2] עס זאָל זיין דער „והעלה אתכם מן הארץ הזאת“.

די שייכות פון גלות מצרים און יציאת מצרים צו יוסף׳ן, וועט מען פאַרשטיין בהקדים די מעלה פון יוסף׳ן, וואָס אין איניגע ענינים איז ער געשטאַנען אין אַ העכערע דרגא ניט נאָר פון זיינע ברידער די שבטים נאָר אויך פון יעקב אבינו. וואָס מצד דעם וואָס אין רוחניות איז ער געווען — בענינים הנ״ל — העכער פון זיי, דעריבער[3] איז אויך אין גשמיות אי״ז ער געווען במקום מלך, און די שבטים און אויך יעקב האָבן זיך משתחוה געווען צו אים, ווי געוויזן פריער בחלום יוסף און דערנאָך מקוים געוואָרן בפועל: די שבטים — מערערע מאָל[4] — און אויך יעקב, ווי עס דערציילט זיך אין אָנהייבס פון דער סדרה „וישתחו ישראל על ראש המטה“.

וואָרום אַלע זאַכן און פאַסירונגען פון דער גשמיות׳דיקער וועלט קומען אַראָפּ און שטאַמען פון די זאַכן און פאַסירונגען אין רוחניות. ובפרט בנוגע דעם לעבן פון די אבות און שבטים, וואָס זייער גאַנצער לעבן איז געווען רוחניות — ווי דער אַלטער רבי זאָגט אין תניא[5]: „שחיי הצדיק אינם חיים בשרים כי אם חיים רוחנים שהם אמונה ויראה ואהבה“, אַז דאָס לעבן פון דעם צדיק איז ניט קיין פליישיק לעבן, נאָר חיים רוחנים, וואָס דאָס זיינען אמונה און יראה און אהבה — איז דאָך געוויס אַז אַלע זייערע געשעענישן אין גשמיות, אויך דאָס וואָס יעקב מיט די שבטים האָבן זיך געבוקט צו יוסף׳ן, איז דאָס מצד דעם וואָס אין רוחניות איז ער געשטאַנען אין אַ העכערע מדריגה פון זיי.

ב. וועגן דער מעלה פון מדריגת יוסף, אויך די מדריגות פון די שבטים און די אבות, ווערט ערקלערט באַריכות אין חסידות, אַז די אבות און שבטים זיינען געווען „רועי צאן“, אָפּגעזונדערט פון די עניני העולם וואָס קענען זיי שטערן אין זייער עבודה; אָבער יוסף איז געווען אַ משנה למלך, וואָס איז פאַרבונדן מיט די גרעסטע טרדות, ובפרט אין מצרים, וואָס ווערט גערופן „ערות הארץ“[6]

---

1) תרגום יונתן (ויחי נ, כח). תנחומא פ׳ שמות כד.
2) עיין ד״ה לך — תרכ״ז.
3) תו״ח ויחי קג, סע״ב. לעיל פ׳ ויגש (ע׳ 828) ובהמצוין שם.
4) ה׳ פעמים (ב״ר פפ״ד, יו״ד).
5) אגה״ק סכ״ז.
6) בראשית מב, ט. וראה קה״ר פ״א, ד.

— און דאָך האָט עס ניט געשטערט אַז יוסף זאָל גלייכצייטיק אויך שטיין בתכלית הדביקות צו אלקות.

דאָס איז אויך אַ טעם אויף דעם וואָס די תורה דערציילט[7]: „ויכר יוסף את אחיו והם לא הכירוהו", אַז די ברידער האָבן יוסף'ן ניט דערקענט, ווייל זיי האָבן זיך ניט פאָרגעשטעלט אַז עס זאָל זיין מעגלעך אַז אַט דער משנה למלך אין מצרים זאָל עס זיין יוסף הצדיק, וואָרום לויט זייער סדר אין עבודה איז וועלט אַ סתירה צו דביקות באלקות (אויך איז דער פשט: „והם לא הכירוהו" — זיי האָבן ניט געהאַט קיין דערקענטעניש, קיין הכרה אין אַזאַ הויכער מדריגה ווי ס'איז געווען מדריגת יוסף הצדיק).

דערמיט ווערט מבואר וואָס עס שטייט[8]: „אלה תולדות יעקב יוסף", אַז „תולדות יעקב", די גילויים פון יעקב'ן, וואָס יעקב ועניניו זיינען אין אצילות, האָט יוסף ממשיך געווען און אַראָפּגעטראָגן אין די עולמות בי"ע ביז אין עולם הזה הגשמי. און דוקא יוסף האָט עס געקענט טאָן, ווייל זיין מדריגה איז געווען — אין דעם ענין — נאָך העכער פון יעקב'ס מדריגה, דערפאַר האָט ער זיך געקענט אַראָפּלאָזן נידעריקער, ווי דער כלל[9]: „כל הגבוה גבוה ביותר יורד למטה מטה יותר" (וואָס די זאַך איז העכער, אַלץ מער קען זי אַראָפּנידערן).

דאָס הייסט: הגם אַז „אין קוראין אבות אלא לשלשה"[10], נאָר די דריי, אברהם יצחק און יעקב זיינען געווען „אבות", אַז יעדער פון זיי האָט אויפגעטאָן אין יעדער אידן, ממשיך געווען אלקות דורך אַ באַזונדערער מדה: אברהם דורך חסד, יצחק — גבורה און יעקב — תפארת (רחמים); יוסף אָבער האָט קיין נייעם ענין ניט אויפגעטאָן, עס איז געווען „תולדות יעקב", ער האָט דורכגעפירט אין וועלט די המשכות פון יעקב — „בחיר שבאבות"[11] (דער אויסדערוויילטער פון די אבות, ווייל זיין מדה, תפארת, איז דער קו האמצעי צווישן חסד און גבורה, וואָס איז כולל זיי ביידן). איז אָבער דאָס גופא, וואָס יוסף האָט געקענט אַראָפּברענגען די המשכות פון „בחיר שבאבות" למטה מטה, איז ווייל ער אַליין איז געווען גבוה גבוה ביותר.

ג. על פי זה וועט מען אויך פאַרשטיין וואָס עס שטייט אין זוהר[12] אַז די שלש רגלים זיינען כנגד די דריי אבות: פסח איז כנגד אברהם, ביי וועמען עס שטייט[13] „לושי ועשי עוגות"; שבועות כנגד יצחק, וואָס דערפאַר איז די תקיעה ביי מתן־תורה בחג השבועות געווען מיט דעם

7) בראשית מב, ח. תו"ח ויחי קד, ד (כפירוש הראשון). תו"א קג, ב (כפירוש שבהחצע"ג).

8) בראשית לז, ב. וראה ביאוה"ז ר"פ ויחי (ל, א ואילך). אוה"ת ד"ה בן פורת יוסף (שפו, א) ובכ"מ.

9) נתבאר בארוכה בשערי אורה ד"ה יביאו לבוש מלכות פי"ב ואילך ופל"ב ואילך.

10) ברכות טז, ב. וראה תו"א ר"פ וארא.

11) ש' הפסוקים תולדות כז, כה. ראה ג"כ ב"ר פע"ו, א. זח"א קיט, ב. קמז, ב. לעיל פ' ויצא.

12) ח"ג רנז, ב. טור או"ח סי' תיז בשם אחיו. (הובא גם במנורת המאור (לר"י אלנקאוה) ח"ב הלכות ר"ח).

13) בראשית יח, ו.

שופר[14]), מאילו של יצחק[15]), און סוכות כנגד יעקב, ביי וועמען עס שטייט[16]) "ולמקנהו עשה סוכות", וואס דאס איז דער ערשטער מאל וואס עס ווערט דערמאנט אין דער תורה ענין סוכות, און שמיני עצרת האט א שייכות צו יוסף[17]), ווייל אזוי ווי ביי יוסף'ן שטייט "אלה תולדות יעקב יוסף", אז יוסף איז א המשך פון יעקב'ן, אזוי איז שמיני עצרת א המשך פון חג הסוכות.

אין שמיני עצרת זיינען פאראן צוויי קעגנגעזעצטע זאכן: ער איז א "רגל בפני עצמו"[18]), א באזונ־דערער יום־טוב פאר זיך אליין, וואס דערפאר מאכט מען שהחיינו אין שמיני עצרת (ניט ווי שביעי של פסח, ווען מ'מאכט ניט קיין שהחיינו, ווייל ער איז ניט קיין באזונדערער יום־טוב פון חג הפסח); און פון דער צווייטער זייט, ווערט ער גערופן שמיני עצרת, דער אכטער טאג, וואס דאס מיינט, אז ער איז א המשך פון דעם יום־טוב סוכות.

וואָרום שמיני עצרת אין זיין פאר־בינדונג צו סוכות — איז גלייך ווי יוסף הצדיק מיט יעקב'ן. אויך יוסף איז א המשך פון יעקב'ן, ווייל, ווי גערעדט, איז ער ממשיך למטה די ענינים יעקב, אבער דאס גופא וואס ער קען אראפטראגן די הויכע המש־כות פון יעקב'ן למטה, איז דאס א באזונדערע מעלה פון יוסף'ן אפילו אויף דער מדריגה פון יעקב'ן אליין.

אזוי איז אויך שמיני עצרת ממשיך אין א פנימיות אלע ענינים פון חג הסוכות (רגל השלישי, וואס איז כולל אין זיך ביידע רגלים פסח און שבו־עות, אזוי ווי מדת יעקב איז כולל די מדות אברהם ויצחק). וואָרום סוכות ווייזט אויף מקיף (ווי א סוכה וואס נעמט ארום דעם מענטשן), דאס מיינט, אז סוכות קומען אראפ אלע המשכות מלמעלה אין א מקיף'דיקן אופן; און שמיני עצרת קומען זיי אראפ אין א פנימיות: "עצרת תהי' לכם", אז די המשכות ווערן נמשך צו אידן אין אן אופן פון "עצרת" — כנישה, מלשון קליטה, אריינגענומען אין א פנימיות[19]). איז אבער דאס גופא, וואס שמיני עצרת קומען אראפ אלע המשכות אין אן אופן פנימי, ווייזט אויף א העכערן כח אין שמיני עצרת, וואס צוליב דעם כח עליון קענען אויך די גילויים וואס זיינען העכער פון וועלט — און קענען מצד זיי אליין נמשך ווערן נאר אין אן אופן פון מקיף — אראפקומען בשמיני עצרת אין וועלט אין א פנימיות.

נאך מערער: סוכות האט מען מקריב געווען שבעים פרים כנגד די שבעים אומות[20]), דאס הייסט, אז פון די המשכות בחג הסוכות, וואס זיינען

---

14) שמות יט, יט.

15) פדר"א ספל"א, הובא ברש"י שמות יט, יג. מדרש אגדה בראשית כב, יג. וראה ד"ה שובה תרמ"א (בהמשך יונתי תר"ם).

16) בראשית לג, יז.

17) זח"א רח, ב.

18) סוכה מח, רע"א ושי"נ.

19) ובזה יובן פירש"י בסוכה שם: "רגל בפני עצמו שאין יושבין בסוכה". ולכאורה מה "שאין יושבין בסוכה" הוא רק ענין שלילי, שאינו ה"רגל" דסוכה, אבל יכול להיות חול, אינו מורה על ה"רגל" דשמע"צ? ועפ"ם מ"ש בפנים יובן: ענינו של שמע"צ הוא, דחדלה הישיבה בסוכה — בתוך הסוכה, כי אדרבא המקיפים דסוכה נמשכים בפנימיות. וראה לקו"ש ח"ט ע' 228 ואילך.

20) סוכה נה, ב.

נמשך געוואָרן בבחינת מקיף, קענען די אומות העולם האָבן אַ יניקה און אָן אַנהאַלט אין זיי. דערפאַר האָט מען מקריב געווען די שבעים פרים בכדי צו מברר זיין די שבעים אומות; אָבער בשמיני עצרת, כאָטש דאָן קו־מען אַראָפּ אַלע המשכות למטה, פונ־דעסטוועגן האָט מען מקריב געווען נאָר „פר אחד איל אחד", וואָס אויף דעם שטייט[21] „יהיו לך לבדך ואין לזרים אתך", אַז די זרים האָבן ניט אין דעם קיין שום אחיזה און יניקה. בדוגמא צו מדריגת יוסף, וואָס אפילו זייענדיק אין מצרים, „ערות הארץ", האָט עס אים כלל ניט מבלבל געווען צו זיין בתכלית הדביקות אין אלקות — „ואין לזרים אתך".

ד. נאָך אַן ערקלערונג אין דער שייכות פון שמיני עצרת צו יוסף: צווישן די טעמים וואָס אַט דער יום־טוב ווערט גערופן שמיני, הגם ער איז אַ יום־טוב פאַר זיך, איז ווייל אין אים לייכט די מדריגה פון שמיני, וואָס איז העכער פון סדר ההשתל־שלות[22]. דער מספר שבעה מיינט דעם גאַנצן סדר ההשתלשות וואָס איז אויסגעשטעלט און איינגעטיילט אין דער צאָל פון זיבן — „שבעת ימי ההיקף". דער מספר שמונה ווייזט אויף דער מדריגה וואָס קומט נאָך און איבער דעם מספר שבעה, העכער פון השתלשלות. און ווייל אין שמיני עצרת לייכט די מדריגה פון שמיני — וואָס איז העכער פון סדר השתל־שלות און איז ניט באַגרענעצט אין זיינע מדידות והגבלות — דערפאַר קענען אין שמיני עצרת אַראָפּקומען אין אַ פנימיות אויך די המשכות וואָס זיינען העכער פון וועלט און זיינען נמשך געוואָרן אין סוכות נאָר בבחי' מקיף.

אַזוי געפינט מען אויך ביי דעם ענין פון מילה, וואָס איר מצוה איז ביום השמיני, ווייל דורך ברית מילה ווערט נמשך די בחי' שמיני, וואָס איז העכער פון השתלשלות, גיט עס אַ כח צו ממשיך זיין די העכסטע מדריגות פון קדושה, וואָס זיינען העכער פון וועלט (כתר[23] שלמעלה מהשתלשלות) און זיי אַראָפּטראָגן און צוזאַמענבינדן מיט „יסוד סיומא דגופא"[24], דאָס ענדע פון גוף האדם. ד. ה. אַז דורך ברית מילה ווערט אויך דער גאַנצער בשר גשמי פון אַ אידן אויסגעאיידלט און פאַרבונדן מיטן אויבערשטן אין אַ ברית עולם[25].

און די מדריגה פון שמיני, וואָס איז מאיר אין שמיני עצרת, דאָס איז די מדריגה פון יוסף הצדיק, „צדיק יסוד עולם".

ה. לויט דעם וועט מען אויך פאַר־שטיין די שייכות פון גלות מצרים מיט יציאת מצרים צו יוסף'ן דוקא: די כוונה פון דער ירידה אין גלות מצרים איז געווען בכדי צו מיטנעמען פון דאָרט דעם „רכוש גדול", ד. ה.

---

21) משלי ה, יז. וראה ד"ה ביום השמע"צ תש"י, סד"ה ביום השמע"צ תש"ט.

22) ראה לקו"ת דברים פז, ד. ועייג"כ לעיל בליקוט לחנוכה (ע' 812) ובהמצוין שם.

23) שזהו ג"כ מה שמצות מילה היא מ"ע שיש בה כרת, אותיות כתר. שלא מצינו חיוב כרת במ"ע לבד מצות מילה (ופסח, השוה למילה, ראה הערה 28) — כי א"א להיות המשכת הכתר כי אם רק ע"י שלילה, לא תעשה, והחידוש במילה ופסח, שעל ידם נמשך הכתר גם בכלים, עשה.

24) הקדמת ת"ז (יז, א).

25) ראה בארוכה לעיל פ' לך.

צו מברר זיין די ניצוצות הקדושה וואס האבן זיך געפונען אין מצרים [26]. און ווען אידן האבן פארענדיקט די עבודה, מען האט מברר געווען די ניצוצות, איז געווען די גאולה. וואס דאס איז אויך וואס עס שטייט [27], אז די גאולה פון גלות מצרים איז געווען בזכות דם מילה ודם פסח [28], ווייל דער ענין פון דם מילה איז צו מעלה זיין די נידעריקסטע דרגות, „יסוד סיומא דגופא". איז דער כח — צו קענען אראפלאזן זיך למטה מטה און ארויסנעמען פון דארטן די ניצוצות — געקומען פון יוסף הצדיק. דעריבער איז יוסף הצדיק געווען דער דורך וועמען עס איז געקומען די ירידה אין גלות, און דער וואס האט אנגעזאגט די בשורת הגאולה, ווייל ער האט געגעבן דעם כח אויף דורכפירן די כוונה פון גלות, עבודת הבירורים, און דורך דעם ברייננען די גאולה.

ו. כ"ק מו"ח אדמו"ר האט געזאגט כמה פעמים [29], אז עס זיינען פאראן די חסידישע „אושפיזין", דאס מיינט, אז אזוי ווי די זיבן „אושפיזין", אברהם, יצחק א. א. וו. איז יעדערער פון זיי אן אושפיזא, „אורח", אין א באזונדערן טאג פון חג הסוכות, אזוי זיינען פאראן די זיבן „אושפיזין" פון די נשיאי החסידות, דער בעל שם טוב, דער מעזעריטשער מגיד, דער אלטער רבי, דער מיטעלער רבי, דער צמח צדק, דער רבי מהר"ש, און דער רבי מהרש"ב, וואס יעדער פון זיי איז אן „אושפיזא" אין איינעם פון די סוכות־טעג. דערפון איז מובן בפשטות, אז כ"ק מו"ח אדמו"ר, וואס ער איז דער ממלא מקום און דער פארזעצער פון די חסידישע נשיאים־אושפיזין, איז זיין טאג — שמיני עצרת.

אזוי איז אויך מרומז אין דעם רבי'נס ערשטן נאמען — יוסף [30], (וואס בכלל איז דאך שמא גרים [31]) וביחוד אין דעם פאל וואס דער נאמען איז דאך אויסגעקליבן געווארן דורך צדיקים נשיאי ישראל) וואס, ווי געוועדט פריער, האט די מדריגה פון יוסף הצדיק א שייכות צו שמיני עצרת. אויך די עבודה פון רבי'ן איז געווען אין דעם זעלבן אופן פון יוסף הצדיק [32]: ער האט אראפגעטראגן אלע הויכע ענינים פון די פריערדיקע רביים למטה אין וועלט. מיר זעען דאס פון דעם וואס דער רבי האט זיך פארגומען מיט מפרסם זיין און פארשפרייטן חסידות ניט נאר אין לשון קודש און אין אידיש, נאר אויך אין פארשידענע אנדערע שפראכן. ווייל זיין עבודה איז געווען צו ממשיך זיין אלקות אומעטום, ביז למטה מטה.

אויך געפינען מיר אין דער הנהגה פון רבי'ן צוויי קעגנגעזעצטע קצוות (עקסטרעמען): זייענדיק מיט זיין גאנצן וועזן פארנומען מיט מגלה זיין טיפסטע ענינים פון תורת החסידות, איז ער גלייכצייטיק געווען אין גאנצן

---

26) ראה בארוכה לעיל פ' ויגש.

27) מכילתא בא יב, ו. הובא ברש"י שם.

28) בהשיחה (אחש"פ תשכ"א — נדפסה להלן ע' 867 ואילך) נתבאר בארוכה, שגם פסח הו"ע בירור ניצוצות היותר תחתונים, עוד יותר מכמו במילה. ואכ"מ.

29) ראה ספר המאמרים ה'תשי"א ע' 47.

30) וגם בשמו השני גרמזה בחינה זו, כי יצחק בגימט' שמונה פעמים הוי'.

31) ברכות ז, ב. ועיין שער הגלגולים הקדמה כג. ס' חסידים ס' רמד. ועוד.

32) ראה שיחת שמח"ת תש"ה (נדפסה בסה"מ ה'תש"ט, קונטרס צח) סעיף ח וסעיף יו"ד.

איבערגעגעבן צו חינוך און הפצת היהדות אין אַ גאָר פּשוט׳ן אופן: לערנען מיט אידישע קינדער אלף־בית, באַווירקן אידן צו היטן שבת, כשרות, טהרת המשפחה אד״ג. און דאָס זעלבע האָט ער אויך געמאָנט פון זיינע חסידים (ווייל „דבתר רישא גופא אזיל״ [33]), דער גאַנצער גוף גייט נאָך נאָך דער קאָפּ, דערפאַר דאַרפן זיך חסידים ביחוד משתדל זיין זיך אין די ענינים מיט וועלכע עס האָט זיך אָפּגעגעבן זייער קאָפּ, דער רבי׳), זיי זאָלן זיך אָפּגעבן מיט חינוך הכשר און הפצת היהדות אין אַ גאָר פּועל׳־דיקן און ביז אַפילו אַ גאָר פּשוט׳ן אופן, און אין דער זעלבער צייט זיך פאַרטיפן אין דעם לימוד פון חסידות (וואָס צוליב דעם האָט דער רבי געשריבן און אַרויסגעגעבן טיפע מאַ־מרים און המשכים פון חסידות חב״ד).

אַזאַ הנהגה איז בדוגמא צו דעם ווי עס איז געווען ביי יוסף הצדיק: ער האָט געהאַט צו טאָן מיט גאָר נידע־ריקע זאַכן, ביז צו משפיע זיין צו די מצריים — „הא לכם זרע״ — און בעת מעשה איז ער געווען בתכלית הדביקות צו אלקות.

ז. דערפאַר האָט מען אויך געזען אַז די השגחה פּרטית האָט געפירט מיטן רבי׳ן אין אַזאַ סדר, אַז אים איז אויסגעקומען צו וואוינען דוקא אין גרויסע שטעט, אויף וואָס די חז״ל זאָגן: „ישיבת כרכים קשה״ [34] (פּונקט ווי יוסף הצדיק האָט זיך געפונען אין מטרופולין של מצרים). די פרי־ערדיקע נשיאים איז זייער וואוינ־אָרט געווען אין קליינע שטעטלעך, ווי ליאָזנע, ליאַדי, ליובאַוויטש (זיי האָבן טאַקע אַ סך מאָל באַזוכט גרויסע שטעט, פילע מאָל אויך אין אויסלאַנד, צוליב טובת הכלל והפרט, דאָס איז אָבער געווען צייטווייליק, אָבער בקבי־עות איז זייער דירה געווען אין דער קליינער שטאָט). אַפילו שפּעטער, ווען דער רבי (מוהרש״ב) נ״ע האָט זיך אַריבערגעצויגן פון ליובאַוויטש קיין ראָסטאָוו, איז אָבער דעמאָלט אויך אַט די גרויסע שטאָט געווען אָפּגעשלאָסן פון וועלט, און אויך אין ראָס־טאָוו גופא, איז מען געווען אָפּגע־זונדערט פון דער שטאָט. אָבער כ״ק מו״ח אדמו״ר איז פון אָנהויב פון זיין נשיאות געווען, פריער נסיעות און דאַן באַזעצן זיך אין גרויסע שטעט: מאָסקווע, פּעטערבורג (לענינגראַד) און שפּעטער אין ריגע, וואַרשע, א. א. וו. — ווי דער רבי האָט אַמאָל געזאָגט: עשר גלויות גלתה ליובאַוויטש, און ער האָט אויסגערעכנט אַלע צען גלות׳ן — ביז דער רבי האָט זיך באַזעצט אין ניו יאָרק. און ערשט אין די אַלע גרויסע שטעט האָט ער זיך אָפּגעגעבן מיט הפצת החסידות צוזאַ־מען מיט זיין פאַרשפּרייטן אידישקייט בכלל. פּונקט ווי יוסף הצדיק, וואָס איז געווען פאַראיינציקט מיט ג־ט־לעכקייט און איז פונדעסטוועגן געווען אַ מושל און האָט זיך פאַרנומען מיט תיקונים אין ארץ מצרים.

ח. צוליב דער מעלה פון יוסף אויף די אבות און די שבטים: וואָס ביי אים האָט מאיר געווען אַזאַ מדריגה פון אלקות וואָס איז העכער פון וועלט, דערפאַר איז אויך די הנהגה מלמעלה מיט אים געווען אין אַן אופן פון למעלה מן הטבע (בחי׳ סובב).

---

33) עירובין מא, א.

34) כתובות קי, ב.

דאָס איז אויך אַ טעם [35]) אויף דעם וואָס יוסף הצדיק איז באַשטראָפט געוואָרן [36]) פאַר זיין בעטן דעם שר המשקים ער זאָל אים דערמאָנען פאַר פרעה'ן; פאַר ניט פאַרלאָזן זיך בבט־חון גמור אַז דער אויבערשטער אַליין וועט אים אויסלייזן פון בית האסורים, וואָס דערפאַר איז זיין עונש געווען צו בלייבן איבעריקע צוויי יאָר אין בית האסורים. פרעגט מען אויף דעם: אין וואָס איז באַשטאַנען דאָ דער חטא פון יוסף'ן? ס'איז דאָך ידוע אַז אַ מענטש דאַרף מאַכן אַ כלי בדרך הטבע פאַר דער ברכה פון דעם אויבערשטן און דאָס איז ניט קיין סתירה צו דעם בטחון אין דעם אוי־בערשטן. אַזוי ווי עס שטייט [37]) ביי דעם ענין פון פרנסה: „וברכך ה' אלקיך בכל אשר תעשה", דער אוי־בערשטער וועט דיר בענטשן אין אַלץ וואָס דו וועסט טאָן, אַז מען דאַרף מאַכן אַ כלי בדרך הטבע צו פרנסה און פאַרלאָזן זיך אַז דער אויבערשטער וועט שיקן זיין ברכה דורך דער כלי. אַזוי געפינט מען אויך ביי יעקב אבינו, ווען ער האָט מורא געהאַט פאַר עשו'ן: „פן יבא והכני אם על בנים", אַז צוזאַמען מיט תפלה און בטחון אין דעם אויבערשטן האָט ער אויך צוגעגרייט כלים בדרך הטבע — דורון (אַ מתנה צו עשו'ן) און מלחמה — דורך וואָס עס זאָל קומען זיין הצלה. פאַרוואָס איז יוסף הצדיק נענש געוואָרן פאַר מאַכן אַ כלי בדרך הטבע צו זיין הצלה פון בית האסורים?

נאָר וויל ביי דער מדריגה וואָס יוסף האָט געהאַלטן, — ווי געזאָגט פריער, אַז ער איז געווען דבוק אין דער בחינת הסובב פון אלקות וואָס איז העכער פאַר מקור אויף נבראים, — האָט ער ניט געדאַרפט אַנקומען צו הכנות וכלים בדרך הטבע, און פון אים האָט זיך געפאָדערט אַ העכערע מדריגה פון בטחון, אַז קיין שום פאַרמיטלונג פון הנהגת הטבע, וואָס אויף אַזאַ בטחון שטייט [38]): „טוב לחסות בהוי' (בחי' סובב) מבטוח באדם" (העליון, בחי' ממלא).

ט. און אַזאַ הנהגה פון למעלה מן הטבע האָט מען אויך געזען ביי כ"ק מו"ח אדמו"ר. ער האָט דורכגעבראָכן אַלע העלמות והסתרים פון טבע אין אַזאַ אופן גלוי, וואָס ביי אַלע רביים האָט מען אַזויפיל ניט געזען. אויסער דעם וואָס ער איז געווען אַרעסטירט אַ סך מאָל [39]), איז דער אופן פון זיין מאַסר געווען אַ סך שווערער, ביז מען האָט אים בפועל ממש פאַר'משפט צו עונש מות, ר"ל (דער אַלטער רבי בעת זיין אַרעסט איז בלויז געשטאַ־נען אין אַ סכנה פון אַט דעם עונש, אָבער לפועל האָט מען אויף אים אַזאַ גזר ניט אַרויסגעגעבן, אָבער דעם רבי'ן האָט מען טאַקע פאַראורטיילט בפועל צו אַט דער שטראָף, ה"י). נאָך מער: צווישן די וואָס האָבן דעם רבי'ן אַרעסטירט, געפירט זיין אויס־פאַרשונג און אים געפייניקט אין תפיסה זיינען געווען בעלי בחירה (אידן), און אויף בעלי בחירה איז דאָך כביכול אויך דער אויבערשטער ניט קיין בעל הבית, כמאמר: „הכל

35) תו"ח ויחי קז, א. ד"ה ולא זכר שר המשקים תפר"ח.

36) ב"ר פפ"ט, ג. הובא ברש"י ס"פ וישב.

37) דברים טו, יח. וראה קונטרס ומעין מאמר כה.

38) תהלים קיח, ח. לקו"ת דברים צא, ב.

39) ראה ליקוט לד ואילך (נדפס בלקו"ד ח"ד תריא, א).

בידי שמים חוץ מיראת שמים״ [40]), אז בנוגע צו ענינים פון יראת שמים, פון תורה ומצוות, האט מען די בעל־הבתישקייט אינגאנצן איבערגעגעבן אין די הענט פון א אידן ער זאל קענען טאן ווי ער וועט אויסקלייבן.

דאס איז אויך א ביאור אויף דעם וואס ראובן האט געזאגט צו די ברידער בנוגע יוסף׳ן: „השליכו אותו אל הבור גו׳ ויד אל תשלחו בו״ [41]), אז זיי אליין זאלן ניט טשעפן עם נאר אריינווארפן אים אין גרוב. לכאורה איז ניט פארשטאנדיק: וויבאלד אז אין בור זיינען געווען נחשים ועקרבים [42]), איז מיט וואס איז געווען בעסער דאס אריינווארפן אין בור פון אן אנדער אופן שליחות יד? ס׳איז דאך על פי תורה געווען זיכער, אז ער וועט אין דעם גרוב געטויט ווערן, ווי די הלכה איז [43]), אז מעידין כו׳ — ווען עס קומען עדות און זאגן אז פלוני איז אריינגעפאלן אין א גרוב פון נחשים ועקרבים מעג זיין פרוי חתונה האבן מיט אן אנדערן. דער ענטפער אויף דעם: הגם די שבטים האבן געהאלטן אז ער איז מחוייב מיתה [44]), האט ראובן אבער גע׳טענה׳ט מ׳זאל ניט שטעלן אויף זיך און אים הרג׳ענען בידים, וויל וויבאלד זיי זיינען בעלי בחירה וואלט ער דאן געטויט געווארן אויך ווען ער וואלט ניט געווען מחוייב מיתה לכל הדעות, אדער ער וואלט געהאט א זכות ונעשה לו נס [45]). האבן זיי אים דערפאר אריינגעווארפן אין בור, וואס דערמיט האבן זיי איבערגעגעבן דינו לשמים, וויל נחשים ועקרבים זיינען ניט קיין בעלי בחירה [46]) ונס נעשה לו. כאטש על פי תורה איז ע״פ טבע בשעת א מענטש פאלט אריין אין א גרוב פון נחשים ועקרבים, ווערט ער געטויט, ווי דערמאנט פריער, — נאכמער קען מען זאגן: דער דין תורה אז מעידין כו׳ איז מצד דעם כלל פון „אזלינן בתר רובא״ (מיר גייען לויטן רוב, וואס מערסטנס ווערט דער מענטש געטויט אין אזא פאל), נאר מצד דער חומרא פון איסור אשת איש דארף עס זיין אזא רוב אז דער מיעוט איז אפילו ניט קיין מיעוט דלא שכיח [47]), אבער ניט אז עס איז א נס ממש, שינוי הטבע, נאר בלשון רבנו הזקן [48]) עס ווערט אזוי אנגערופן דורך מענטשן און אפילו אויך בלשון חכמים — וויבאלד אבער אז סוף סוף קען עס אמאל פאסירן און פונדעסטוועגן רעכנט מען זיך ניט מיט דער מעגליכקייט, איז דאך דאס אלץ מצד דעם כלל פון אזלינן בתר רובא, און בא יוסף׳ן איז דאך לכמה דעות: א) די שבטים האבן געהאט א דין פון

40) ברכות לג, ב. וש״נ.

41) בראשית לז, כב.

42) שבת (כב, א) הובא בפרש״י עה״ת שם.

43) יבמות קכא, א. שו״ע אה״ע סי׳ יז סעיף כט. וראה בעצי ארזים שם דת״ק בירוש׳ שם פליג על הבבלי וס״ל דאין מעידין דחיישינן לנס ביוסף.

44) אור החיים וישב (לז, כ). ספורנו שם. ועוד.

45) ראה זח״א קפה, רע״ב. ירושלמי יבמות פט״ז ה״ג בסופה. תוד״ה אין (יבמות קכא, ב). שו״ת רבנו הזקן ס׳ כח (קרוב לסופה).

46) ראה בארוכה הרח״ו והרמ״ק לזח״א (קפה סע״א) (בס׳ אור החמה). אוה״ח וישב (לז, כא).

47) תוד״ה חלב (בכורות כ, ב).

48) שו״ת שם. ויל״ע בתנחומא ס״פ ויחי: שעשה לי נס כו׳.

בני נח[49]. ב) ביי בני נח איז ניטאָ דער דין פון רוב[50].

י. אויף דער גאולה העתידה שטייט[51] „כימי צאתך מארץ מצרים אראנו נפלאות", אַז די גאולה העתידה וועט זיין ענלעך צו דער גאולה פון מצרים.

דעריבער דאַרף אויך איצט בעקבתא דמשיחא, ווי ביי יציאת מצרים, זיין אונזער עבודה צו מברר זיין די סאַמע לעצטע ניצוצות הקדושה וואָס געפינען זיך למטה מטה. איז דער כח אויף צו אַראָפּלאָזן זיך אַזוי נידעריק און קענען טאָן די עבודת הבירורים, האָט אונז געגעבן דער רבי, נשיא דורנו. וואָרום דאָס איז געווען די עבודה פון רבי'ן, „כל הגבוה גבוה ביותר יורד למטה מטה יותר", און דאָס איז אויך אונזער עבודה, ווייל „דבתר רישא גופא אזיל". אונזער אַרבעט דאַרף זיין צו נעמען די העכ־סטע ענינים, רזין דרזין דאורייתא, און אַט די מעיינות מפיץ זיין למטה מטה, ביז אין „חוצה", און דורך דעם מברר זיין די ניצוצות היותר אחרונים, וואָס דאָס וועט ברענגען דעם קא אתי מר, למטה מעשרה טפחים, בקרוב ממש.

(מלוקט משיחת ר"ח כסלו תשי"ב ושיחת אחש"פ תשכ"א)

49) פרשת דרכים בתחלתו. ובכ"מ.

50) ראה שדי חמד כללים אות ג (סכ"ה ס"ק כ), ובפאת השדה כללים אות ג (ו, ג). וש"נ.

51) מיכה ז, טו.

לקוטי שיחות

•

שמות

שמות

א. דער צווייטער ספר פון די חמשה חומשי תורה ווערט אָנגערופן מיטן נאָמען שמות, לכאורה — לויט דעם אָנהויב: „ואלה שמות בני ישראל הבאים מצרימה". וויבאַלד אָבער דער גאַנצער ספר ווערט אַזוי אָנגערופן, מוז מען זאָגן, אַז דער נאָמען דריקט מיט זיך אויס דעם אַלגעמיינעם אינהאַלט פון דעם ספר[1]) און ניט בלויז זיין אָנהויב.

אין אָנהויב פון דער ערשטער פרשה אין ספר שמות ווערן אויס־גערעכנט די נעמען פון די בני ישראל וואָס זיינען געקומען קיין מצ־רים. איז ידוע אין דעם די קושיא: די נעמען ווערן דאָך שוין אויסגע־רעכנט, און אדרבא מער בפרטיות, אין פ' ויגש, איז צוליב וואָס דאַרף די תורה נאָכאַמאָל זיי אויסרעכענען אין פ' שמות? אויך אין פ' ויגש דאַרף מען פאַרשטיין: די נעמען פון די בני יעקב זיינען שוין פאַראַן אין פ' ויצא און אין פ' וישלח, וואָלט דאָך געווען גענוג ווען ער זאָגט אין פ' ויגש בקיצור אַז יעקב און זיינע קינדער זיינען געקומען קיין מצרים, און מען וואָלט שוין געוואוסט ווער זיי זיינען — כאָטש מ'וואָלט ניט געוואוסט די נעמען פון די אייניקלעך יעקב'ס — צוליב וואָס דאַרף זיי די תורה אויסציילן בפרטיות?

אין מדרש שטייט[2]), אַז דאָס וואָס די תורה רעכנט אויס די נעמען, איז צו מרמז זיין, אַז די גאַנצע צוויי הונדערט און צען יאָר פון גלות מצרים האָבן ניט געקענט באַווירקן די אידן אַז זיי זאָלן ענדערן זייערע נעמען: „לא שינו את שמם"; די זעלבע נעמען וואָס זיי האָבן געהאַט קומענדיק קיין מצרים איז ביי זיי פאַרבליבן אויך אַרויסגייענדיק פון דאָרט. דעריבער שטרייכט אונטער די תורה זייערע נעמען קומענדיק קיין מצרים, כדי באַוויַזן אַז זיי זיינען טאַקע די זעלבע נעמען פון די בני ישראל ווי זיי ווערן גערופן אין די שפּעטערדיקע סדרות ביי יציאת מצרים.

דאָס איז אָבער, לכאורה, ניט קיין גענוגנדער ביאור פאַרוואָס די תורה זאָל דערציילן וועלכע נעמען די אידן האָבן געהאַט בעת זייער ירידה קיין מצרים — „ראובן שמעון" אא"וו; לויטן מדרש איז דאָך בלויז נוגע צו וויסן אַז זיי האָבן זייערע נעמען ניט געביטן. פון דעם וואָס די תורה זאָגט „ואלה שמות בני ישראל" און דער־ציילט אַז זייערע נעמען זיינען געווען „ראובן שמעון וגו'" איז פאַרשטאַנ־דיק אַז אויך אין דעם אויסרעכענען פּרטי השמות איז דאָ אַ באַזונדער כוונה, אויסער דער ידיעה „שלא שינו את שמם", ווייל אין תורה איז דאָך אַלץ בדיוק.

1) ראה מדרש תדשא פ"ב: בכל הספרים הקדושים יש בהן חכמה בינה ודיעה למה נכתבו ונקרא שמם כו' למה נקרא שמו בראשית כו'.

2) פענח רזא ר"פ שמות בשם מדרש. וראה ג"כ בעל הטורים כאן.